

KORUNCUK VAKFI 45. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KONFERANSI

“Eğitime Erişim: Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi”

Panel Sonuç Bildirisi

Koruncuk Vakfı’nın 45. kuruluş yıldönümü kapsamında, Kadir Has Üniversitesi’nin ev sahipliğinde ve Allianz Türkiye’nin desteğiyle düzenlenen “**Eğitime Erişim: Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi**” Konferansı, farklı disiplinlerden katılımcıları bir araya getirerek eğitime erişim alanındaki güncel sorunları ve çözüm olanaklarını ortak bir zeminde değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Program, Kadir Has Üniversitesi Rektörü **Prof. Dr. Sondan Durukanoğlu Feyiz**, Allianz Türkiye CEO’su **Tolga Gürkan** ve Koruncuk Vakfı Mütevelli Heyet ve Yönetim Kurulu Başkanı **Av. Dr. Figen Samuray**’ın açılış konuşmalarıyla başlamış; ardından **Prof. Dr. Acar Baltaş**’ın eğitime erişimde psikososyal dinamiklere odaklanan sunumu ve GFK’dan **Hande Diker** tarafından paylaşılan “Eğitim Olanakları Araştırması” sonuçlarıyla devam etmiştir.

Günün ilk paneli, STK temsilcilerinin katılımıyla “**Eğitime Erişimdeki Engeller**” başlığı altında yürütülmüş ve sahada karşılaşılan güçlükler ile çocukların eğitime katılımını etkileyen sosyoekonomik ve bölgesel eşitsizlikler ele alınmıştır. Öğleden sonraki oturumda **Av. Seda Akço**, Koruncuk Vakfı’nın 40+5 yıllık birikimini ve dönüşüm yolculuğunu aktarırken; ikinci panelde **Darüşşafaka Cemiyeti, Koruncuk Vakfı, Nesin Vakfı, Türk Eğitim Vakfı ve TEVİTÖL** temsilcileri, STK’ların eğitime erişimdeki rolünü iyi uygulamalar ve deneyimler üzerinden tartışmıştır.

Bu sonuç bildirgesi, konferans boyunca dile getirilen görüş ve önerilerin kısa bir özetini sunarak, eğitime erişimin güçlendirilmesine yönelik ortak sorumluluk alanlarını görünür kılmayı amaçlamaktadır.

PANEL 1: Eğitime Erişimdeki Engeller

Moderatör: Kl. PSk. Görkem Demirdöğer Güller- Koruncuk Vakfı

*Konferansın ilk panelinde **Eğitim Reformu Girişimi’nden (ERG) Kayıhan Kesbiç, Köy Okulları Dayanışma Ağı’ndan (KODA) Gökçen Karaman ve Buradayız Hayat Derneği’nden Mehmet Ali Gümüş**, Türkiye’de eğitime erişimin mevcut durumu, yapısal sorunları ve çözüm yolları üzerine kapsamlı değerlendirmelerde bulunmuştur.*

Panelin ilk bölümünde, sivil toplum kuruluşlarının eğitime erişim verilerini izleme ve kamu faaliyetlerini değerlendirme konusundaki kritik rolü ele alınmıştır. Konuşmacılar, STK'ların yalnızca kamu politikalarını dışarıdan gözlemleyen yapılar olmadığını; aynı zamanda eksik verileri görünür kılarak savunuculuk faaliyetlerinin yönünü belirlediklerini vurgulamıştır.

KODA adına panele katılan Gökçen Karaman, eğitim alanındaki verilerin yalnızca açıklanmasının yeterli olmadığını, “*verilerin ne anlama geldiğini farklı şekillerde gösterebilmenin*” önemini dile getirmiştir. Bununla birlikte, *özellikle kırsal bölgelere ilişkin istatistiklerin 2012’de yürürlüğe giren Büyükşehir Yasası nedeniyle ciddi şekilde karmaşıktığını ve bu durumun sorunun gerçek boyutunun resmi olarak ifade edilmesini güçleştirdiğini* belirtmiştir.

ERG’den Kayıhan Kesbiç, son yıllarda yaşanan ekonomik krizin eğitime doğrudan etki ettiğini ve çocukların okuldan kopma eğilimlerinin arttığını ifade etmiştir. Ekonomik zorlukların yalnızca gelir yoksunluğu yaratmadığını, aynı zamanda sosyal yardımların *enflasyon karşısında yetersiz kalması nedeniyle ailelerin destek mekanizmalarından uzaklaştığını* vurgulamıştır. Ücretsiz okul yemeği uygulamasının kapsamının giderek daraltıldığını ve yıllardır savunulan bu politikanın ancak sınırlı gruplara ulaşabildiğini söylemiştir. *Okullaşma oranlarında yaşanan artışa rağmen, zorunlu eğitimin 12 yıl olmasına karşın tüm çocukların okulda olmadığına dikkat çekmiş; ayrıca devamsızlık verilerinin yalnızca sınırlı gün bilgisinden ibaret olmasının bölgesel eşitsizlikleri anlamayı zorlaştırdığını* belirtmiştir.

Kırsal eğitimdeki yapısal sorunlar, panelin odağındaki başlıklarından biri olmuştur. **KODA**, kırsal alanda uygulanan üç farklı eğitim modelinin—müstakil sınıflı okullar, birleştirilmiş sınıflı okullar ve taşınmalı eğitim—çocukların eğitime erişim biçimlerini doğrudan etkilediğini aktarmıştır. *Özellikle taşınmalı eğitim sistemi, ailelerin kız çocuklarını ya da özel gereksinimli çocuklarını okula gönderme konusunda tereddüt yaşamasına yol açmakta; farklı köylerden gelen öğrenciler arasında sosyal gerilimler ve dışlanma durumları oluşabilmektedir.* Bu model, kırsaldan kente göçü tetikleyen önemli etkenlerden biri olarak tanımlanmıştır.

Konuşmalarda, kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki nitelik farkının derinleştiği vurgulanmış; PISA sonuçlarının bu farkın OECD ortalamasının iki katı seviyesinde olduğunu gösterdiği belirtilmiştir. Müfredatın kırsal yaşamla uyumsuzluğu da önemli bir sorun olarak ifade edilmiştir. Öğrencilere verilen günlük yaşam becerisi eğitimlerinin, kırsal gerçeklikle örtüşmediğini belirten **Gökçen Karaman**, öğrencilerin “otobüse binme” eğitimini dahi kendi yaşam deneyimleriyle ilişkilendiremediklerini aktaran çarpıcı bir örnek paylaşmıştır. Kırsalda görev yapan öğretmenlerin yalnızlığı, çoklu görev yükü ve desteğe erişimde yaşadıkları zorluklar ise kırsal eğitimin en kritik konularından biri olarak öne çıkmıştır. Ücretli öğretmenlik uygulamasının niteliği düşürdüğü ve özellikle köylerde öğretmen profilini

zayıflattığı belirtilmiş; mevcut ücretli öğretmenlerin yalnızca yarısının eğitim fakültesi mezunu olduğu bilgisinin altı çizilmiştir.

Afet bölgesinde eğitime erişim konusunda söz alan **Buradayız Hayat Derneği kurucusu Mehmet Ali Gümüş**, Hatay/Antakya'daki tabloyu hem fiziksel hem de psikososyal açıdan değerlendirmiştir. Depremin ardından, şehir merkezlerinin büyük ölçüde yıkılmasıyla tüm yaşamın kırsal alanlara sıkıştığını; temel çalışma alanlarının—masa, internet, sıcak-soğuk ortamlar—bile bulunmadığını ifade etmiştir. Ulaşım altyapısının oturmaması nedeniyle çocukların okula giderken otostop yapmak zorunda kaldıklarını söylemiştir. *Psikososyal desteğin yalnızca terapi olarak görülmemesi gerektiğini, çocukların temel yaşam alanlarının yeniden kurulmasının da en az psikolojik müdahaleler kadar belirleyici olduğunu* ifade etmiştir. *Gençlerin süreçlere dahil edilmesinin iyileştirici etkisine dikkat çekmiş; denetim mekanizmalarının özellikle konteyner kentlerin dışında zayıf kaldığını, okula devam takiplerinin öğretmenlerin bireysel çabalarına dayandığını* söylemiştir.

Panelin son bölümünde, tüm bu sorunlara karşı geliştirilen çözüm stratejileri ve STK'ların sahada benimsediği yaklaşımlar değerlendirilmiştir. *Yerel ihtiyaçların doğru tespit edilmesinin, kurtarıcı bir pozisyona kaymadan çalışmanın ve yerel aktörlerle birlikte hareket etmenin önemine dikkat çekilmiştir.* Kırsalda kalıcı bir dönüşüm sağlamak için çocuklardan ziyade yetişkinlerin—öğretmenlerin ve ailelerin—desteklenmesinin etkili olduğu ifade edilmiştir. KODA'nın deneyimli ve yeni öğretmenleri bir araya getiren mentorluk modelinin, bu yaklaşımın iyi bir örneği olduğu belirtilmiştir. Ailelere yönelik eğitimler, pandemi ve deprem dönemlerinde telefon üzerinden bile sürdürülebilmiş; ebeveynlere iletişim, nitelikli zaman ve çocuk gelişimi konularında destek verilmiştir. *Kırsaldaki çocuklara daha geniş bir gelecek perspektifi kazandırmanın, eğitime erişimin yalnızca mevcut durumu değil, gelecek hayal gücüyle de bağlantılı olduğu* vurgulanmıştır. Bunun yanında, *köylerde okul dışı öğrenme ortamlarının yok denecek kadar az olduğu, bu alanlarda örnek uygulamalar geliştirmenin uzun vadeli bir gereklilik olduğu* dile getirilmiştir.

Bu panel, sivil toplum kuruluşlarının eğitime erişimde hem veri üretimi hem saha uygulaması hem de iyileştirici sosyal destek modelleriyle kritik bir rol oynadığını bir kez daha ortaya koymuştur. Ortaya konan deneyimler, Türkiye'de eğitime erişim ve eğitimde fırsat eşitliği için bütüncül, çok katmanlı ve sürdürülebilir politikaların gerekliliğini güçlü bir şekilde hatırlatmaktadır.

PANEL 2: Eğitime Erişimde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi

Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Tuba Demirci - Beykoz Üniversitesi

*Konferansın ikinci paneli eğitime erişim alanında uzun yıllardır çalışan **Darüşşafaka Cemiyeti'nden Serpil Tunçer, Koruncuk Vakfı'ndan Av.Dr.Figen Samuray, Nesin Vakfı'ndan Süleyman Cihangiroğlu, Türk Eğitim Vakfı (TEV)'nden Prof.Dr.Mehmet Şükrü Tekbaş ve Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL) adına Mehmet Ali Nevzi**'yi bir araya getirmiştir. Panel, Türkiye'de eğitimdeki eşitsizliklerin yapısal boyutlarını, sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki tamamlayıcı rolünü ve paydaşların dönüşen beklentilerini çok yönlü bir şekilde ele almıştır.*

Moderatör **Tuba Demirci**, konuşmacıları eğitim alanındaki motivasyonlarını, eşit erişim için geliştirdikleri yenilikçi uygulamaları, son yıllarda destekçi ve paydaş dinamiklerinde gözledikleri değişimi ve alanda yeterince tartışılmayan kritik başlıkları paylaşmaya davet ederek tartışmayı dört eksenle şekillendirmiştir. **Demirci**, eğitimdeki eşitsizliklerin toplumsal yapıyla birlikte yeniden üretildiğini hatırlatarak, “*Bu nedenle STK’ların hem politika üretiminde hem de sahadaki uygulamalarda görünür olması elzemdir*” vurgusunu yapmıştır.

Eğitimin hâlâ Türkiye’nin en temel meselelerinden biri olduğunu belirten Koruncuk Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı **Av.Dr.Figen Samuray**, depremin ardından konteyner kentlerde yürüttükleri çalışmalara dikkat çekmiştir ve bu süreçte özellikle kız çocuklarının okulla bağının kopmaması için geliştirilen uygulamaların “*onarıcı bir görev*” niteliği taşıdığını ifade etmiştir. Samuray, Koruncuk Vakfı’nın yalnızca eğitim değil, çocukların sosyal gelişimi ve aidiyet duygusunu güçlendiren kapsayıcı bir model yürüttüğünü belirtmiştir. Bu anlayış, çocuk koruma alanındaki 400 sayfalık kapsamlı kılavuzun hazırlanmasıyla da kurumsal bir çerçeveye kavuşmuştur.

Nesin Vakfı Müdürü **Süleyman Cihangiroğlu**, kişisel hikâyesi üzerinden eğitim eşitsizliğinin yarattığı derin uçurumu anlatmıştır. Birleştirilmiş sınıflarda okuduğu yılları anımsatarak, “*Uyum sorunun hiç bitmedi; çünkü fırsat eşitliği yoktu*” sözleriyle sistemin temel sorununu tanımlamıştır. Merkezi sınavların eşitsizlikleri görmezden gelerek herkese aynı koşulları dayattığını ifade eden **Cihangiroğlu**, Nesin Vakfı’nın kimseden sınav başarısı beklemeden “okuma olanağı olmayan” çocukları kabul ettiğini vurgulamıştır. Kurucu Aziz Nesin’in vakfı “halktan alınan vergilerin borcu” olarak görmesi, kurumun felsefesine bugün de yön veren ana ilke olarak aktarılmıştır. **Cihangiroğlu**, Türkiye’de STK kurmanın zorluklarına değinerek, geçmişte kamu kurumlarının baskı ve sınırlama girişimlerine rağmen Vakfın hukuki mücadeleyle özerkliğini koruduğunu da belirtmiştir.

Darüşşafaka Cemiyeti adına konuşan **Dr. Serpil Tunçer**, kurumun Osmanlı’dan Cumhuriyete devrolan mirasını ve tarihi misyonunu aktarmıştır. Cemiyet, annesi ve/veya babasını

kaybetmiş, maddi desteğe ihtiyaç duyan çocuklara nitelikli eğitim sunmakta ve yetenek odaklı bir sınavla öğrenci kabul etmektedir. Bu yaklaşımın, bağışçıların nitelikli eğitim beklentisiyle ilişkili olduğunu belirten **Tunçer**, *Darüşşafaka'nın cinsiyet eşitliği alanındaki dönüşümünü 1971'de kız öğrenci kabulüyle başardığını* hatırlatmıştır. STEM, yapay zekâ sınıfı ve yetenek atölyeleri gibi uygulamalarla kurumun 21. yüzyıl becerilerine odaklanan modern bir eğitim modeli geliştirdiğini söylemiş; bir mezunun *“Yoksulluklarımız aynıydı, acılarımız aynı. Hepimizin aynı yeri sızlardı... Bu yüzden çözemezler”* sözleriyle Darüşşafaka'nın dayanışma kültürünü özetlemiştir.

TEV adına konuşan **Prof. Dr. Şükrü Tekbaş**, TEV'in 205 iş insanının ortak iradesiyle kurulduğunu hatırlatarak, eğitime erişimdeki eşitsizlikleri azaltmayı temel amaç edindiklerini belirtmiştir. Bugüne kadar *300.000 burs sağlayan TEV'in yalnızca bağışlarla faaliyet gösterdiğini ve bu yıl 20.000 burs vermeyi hedeflediğini* söylemiştir. Lisans, başarı, meslek lisesi ve kız öğrencilere yönelik pozitif ayrımcılık burslarıyla geniş bir yelpazede destek sunduklarını; yurt dışında yüksek lisans bursları, deprem bölgesine okul yapımı ve kız öğrenci yurtları gibi yeni projelerin yürütüldüğünü aktarmıştır. TEV Akademi ile *mentorluk ve hayat boyu öğrenme programlarının geliştirilmesi, bursiyerlerden oluşturulan müzik orkestrası gibi sosyal destekleyici uygulamalar* kurumun yaklaşımını güçlendirmektedir.

TEVİTÖL temsilcisi **Mehmet Ali Nevzi**, kuruma hem öğrenci hem mezun perspektifinden ışık tutmuştur. Nevzi okulun tüm olanaklarından yararlanmanın kendisine eşitlik ve katılım kültürü kazandırdığını ifade ederek, *“Buradaki her canlı ve insan birbiriyle eşittir; çünkü biz öğrenmekle birlik yaşıyoruz”* sözleriyle okulun kapsayıcı ortamını tanımlamıştır. Kendi eğitim geçmişini aktararak, önceki sistemde *“akıllı olmadığını düşündüğünü”* ancak TEVİTÖL'ün yalnızca sınava değil sanatsal, sportif ve iletişimsel yeteneklere de değer verdiğini fark ettiğinde gerçek potansiyelini gördüğünü söylemiştir. Kurumun *“bir şeyleri iyileştirme”* inancıyla hareket ettiğini vurgulayarak, *“Yaşadıkları şeyleri nasıl geliştirebilirler sorusu kurumun temelini oluşturuyor”* ifadesini kullanmıştır.

Panelin genel çıktıları arasında, *eğitim sistemindeki yapısal haksızlıkların hâlâ çözülmemiş bir mesele olduğu, merkezi sınav sisteminin sosyo-ekonomik farklılıkları göz ardı ettiği ve çocuklar üzerindeki psikolojik yükün giderek arttığı* vurgulanmıştır. STK'ların toplumda yeterince tanınmadığına ve çoğu zaman yanlış anlaşıldığına dair ortak bir görüş ortaya çıkmış; buna rağmen eğitim alanındaki ihtiyacın sınırsız olduğu, *kurumların farklı alanlarda faaliyet göstermesine rağmen birbirini tamamlayan yapılar olarak birlikte çalışmak zorunda oldukları* ifade edilmiştir.

Farklı misyonlara, yöntemlere ve hedef gruplarına sahip *beş kurumun ortak noktası, toplumsal adaletsizliklerin yarattığı boşlukları onarmaya yönelik kararlı ve uzun soluklu bir çaba*

yürütmeleridir. Panelde paylaşılan deneyimler, Türkiye’de eğitime erişimin yalnızca akademik başarıyla değil; güvenli bir ortam, psikososyal destek, fırsat eşitliği, kültürel uyum ve dayanışma kültürüyle mümkün olabileceğini göstermiştir. Bu nedenle STK’ların hem sahadaki uygulamalarda hem de kamusal tartışmalarda görünürlüğünün artırılması, eğitime erişim hakkının güçlendirilmesi için kritik bir gereklilik olarak öne çıkmıştır.